

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

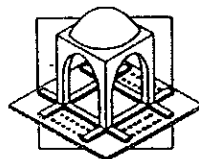
میدان در شهرهای تاریخی ایران

محمود قناتلانی پژوهشی دانشجویان کارشناسی ارشد معماری
دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی

زیر نظر: دکتر حسین سلطانزاده
(دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی)

پدیدآورندگان:

منصوره حمیدزاده، سیمین محمدزاده، آناهیتا ایرانپور، هاجر تندرو، سارا ناصری، زهرا رنجبر،
کمیل فیاض بخش، لیلا خسروی، الهام نریمان، مونا کیارش پور، ترانه رضایانی

انتشارات چهارطاق

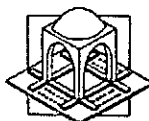
تهران. ۱۳۹۲

عنوان و نام پدید آور	:	میدان در شهرهای تاریخی ایران: مجموعه مقالات پژوهشی دانشجویان کارشناسی ارشد معماری/ زیر نظر حسین سلطانزاده؛ پدیدآورندگان منصوره حمیدزاده... [و دیگران].
مشخصات نشر	:	تهران: چهار طاق، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	:	۱۳۶ ص: مصور؛ ۲۸×۲۱ س م.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۹۲۹۹۲-۶-۳
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	پدید آورندگان منصوره حمیدزاده، سیمین محمدزاده، آناهیتا ایرانپور، هاجر تندرو، سارا ناصری، زهرا رنجبر، کمیل فیاض‌بخش، لیلا خسروی، الهام نریمان، مونا کیارش‌پور، ترانه رضایانی.
موضوع	:	میدان‌ها-- ایران
موضوع	:	معماری ایرانی -- مقاله‌ها و خطابه‌ها
شناسه افزوده	:	حمیدزاده، منصوره، ۱۳۶۲-
شناسه افزوده	:	سلطانزاده، حسین، ۱۳۳۵-
رده بندی کنگره	:	NA۹۰۷۰/م۹ ۱۳۹۲
رده بندی دیویی	:	۷۱۱/۰۲۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۳۸۰۰۰

عنوان کتاب	:	میدان در شهرهای تاریخی ایران
زیر نظر	:	دکتر حسین سلطانزاده
ناشر	:	انتشارات چهارطاق
طراح جلد و صفحه آرایی	:	منصوره حمیدزاده
ویراستار	:	منصوره حمیدزاده
چاپ و صحافی	:	چاپ کهن
سال انتشار	:	۱۳۹۲
نوبت چاپ	:	اول، ۱۳۹۲
شمارگان	:	۵۰۰ نسخه
قیمت	:	۱۲۰۰۰۰ ریال
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۹۲۹۹۲-۶-۳

مسئولیت مقالات بر عهده نویسندگان است

•کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است•

انتشارات چهارطاق

تهران، ۱۳۹۲

مرکز بخش: انتشارات پیام

تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، پلاک ۳۱۶، تلفن: ۶۶۴۰۹۵۳۱ - ۶۶۴۶۸۳۵۱

فهرست مطالب:

۵		مقدمه
۷		اردستان، مرکز مجید / محال / منصوره حمیدزاده
۲۱		ارومیه، میدان انقلاب / سیمین مجیدزاده
۳۳		اصفهان، میدان جلفا / آناهیتا انبوی
۴۵		بندر انزلی، میدان امام / هاجر تندرو
۵۵		تهران، سبزه میدان / سارا ناصری
۶۳		تهران، نارمک و میدان‌های آن / زهرا رنجیر
۷۳		تهران، میدان محمدیه / کامیل فیاض بخش
۸۳		رشت، میدان شهرداری / لیلا خسروی
۹۷		سمنان، تکیه پهنه / الهام نریمان
۱۱۱		سستندج، میدان انقلاب / مونا کیارش پور
۱۲۳		یزد، میدان امیر چقماق / ترانه رضایانی

به نام پروردگار متعال

میدان یکی از فضاهای مهم تاریخی و بافت‌های تاریخی ایران است که از جنبه خصوصیات کارکردی و ویژگی‌های کالبدی به انواع گوناگون قابل طبقه‌بندی است، چنان که میدان‌ها را از جنبه کارکردی می‌توان به میدان‌های حکومتی- عمومی، نظامی، تفریحی- عمومی، ورزشی، مرکز محله‌ای و ارتباطی و از جنبه موقعیت و سلسله مراتب کارکردی- کالبدی به میدان‌های شهری- محلی، محله‌ای و برون شهری طبقه‌بندی کرد.

به طور معمول بیشتر میدان‌های بزرگ تاریخی- عمومی مانند میدان نقش جهان در اصفهان را می‌توان مهم‌ترین نوع میدان در ایران به شمار آورد، در حالی که برخی از فضاهای بسیار ساده و بدون طراحی مانند میدان‌های تجاری مخصوص فروش کالاهای ارزان قیمت مانند میدان نصیب و گوسفند و مانند آن‌گاه بسیار ساده و فقط شامل عرصه و زمینی کمابیش مشخص می‌شد و این‌ها را نیز میدان می‌نامید و به این ترتیب واژه میدان دارای تعریف و مصداق‌های بسیار متنوعی بوده است، اما نکته مشترک در همه آن‌ها این بود که فضای میدان، محلی برای تجمع مردم یا گونه‌ای از فعالیت‌ها و سایر پدیده‌های مانند آن، و بیشتر بخشی از شبکه ارتباطات شهری بود و برخی از میدان‌گاه‌ها یا میدان‌های برون شهری در کنار شبکه ارتباطات شهری یا در مواردی برون‌شهری قرار داشتند.

واژه میدان در دوران معاصر نیز برای نامیدن فضاهایی متنوع که بیشتر بخشی از شبکه ارتباطات شهری است، به کار می‌رود، با این ویژگی که در عموم موارد از آن به عنوان فضایی برای گردش و تغییر مسیر و انتقالی موقتی استفاده می‌شود و به طور معمول شکل آن به صورت فلکه یا دایره می‌باشد. این شکل از میدان از اواخر قرن معاصر در شهرهای ایران به سبب وجود اتومبیل پدیدار شد و برای سادگی حرکت اتومبیل بیش‌تر به شکل دایره ساخته می‌شد.

فضاها و ساختمان‌های ساخته شده در کنار بعضی از این میدان‌ها به ویژه ساختمان‌هایی که تا پیش از دهه پنجاه طراحی و ساخته شده بودند، دارای طرحی واحد و هماهنگ بودند و این پدیده سبب می‌شد که نماهای میدان هماهنگی و یکپارچگی داشته باشند، در حالی که به نظر می‌رسد از دهه پنجاه به بعد به نمای واحد برای ساختمان‌های واقع در پیرامون میدان‌ها چندان توجه نمی‌شد و ساختمان‌هایی با نماها و ترکیب‌های متنوعی در کنار میدان‌ها موجب پدیدار شدن فضاهایی غیر هماهنگ و چند گانه می‌شده است.

به هر صورت بعضی از این گونه میدان‌ها مانند میدان حسن آباد در تهران و میدان امام در همدان از میدان‌های طراحی شده‌ای هستند که خوشبختانه مورد توجه نهادهای مسئول قرار گرفته‌اند و اقدام‌های سودمندی در زمینه نگهداری آن‌ها صورت گرفته است. اما شماری از میدان‌های تاریخی یا قدیمی به صورت کافی و مناسب مورد توجه نیستند و ممکن است به برخی از آن‌ها در آینده آسیب برسد، در حالی که به هر صورت می‌توان آن‌ها را بخشی از تاریخ معماری و شهرسازی آن شهر و کشور دانست.

هدف از انجام این بررسی‌های ساده، شناخت و معرفی مقدماتی برخی از این نوع میدان‌هاست. مقاله‌های این مجموعه حاصل یک بررسی مقدماتی دانشجویان کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی است که برای شناخت سایت موضوع طراحی خود که در محوطه‌ای واقع در نزدیکی محل مورد بررسی برای طراحی، در طی چند هفته انجام شده است. امید است که این بررسی مقدمه‌ای برای شناخت بهتر و عمیق‌تر محوطه مورد نظر باشد.

حسین سلطان زاده

. دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

www.ketab.ir